

REACTIE Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies

Consultatie Wet versterking decentrale rekenkamers

De Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) is opgericht in 2003, vertegenwoordigt het merendeel van de rekenkamers en rekenkamercommissies in Nederland en acht zich ook representatief voor de hele gemeenschap van rekenkamers en rekenkamercommissies.

Wij zijn gevraagd om te reageren op het wetsvoorstel *Wet versterking decentrale rekenkamers*. Dat doen we graag. Het landschap van rekenkamers en rekenkamercommissies in Nederland is echter divers. Dat maakt het tot een uitdaging om een reactie te verwoorden op het wetsvoorstel die gedragen wordt door alle rekenkamers en rekenkamercommissies. We denken echter met deze reactie wel datgene te verwoorden waarover een gemeenschappelijk beeld bestaat. Voor zover dat minder het geval is zoals bij de inrichting van de rekenkamer, is dat ook expliciet onder woorden gebracht.

We zien in de wet goede voorstellen, maar hebben ook zeker nog een aantal kanttekeningen. In deze notitie zullen we wat zeggen over de inrichting van de rekenkamer en over de voorstellen die te maken hebben met onze bevoegdheden. Omdat bij onze bevoegdheden veel verschillende kwesties spelen, hebben we een bijlage toegevoegd met een uitgebreidere analyse. De conclusies die wij er als NVRR aan verbinden staan in de hoofdtekst.

1 Inrichting van de rekenkamer

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld om in iedere gemeente een rekenkamer in te stellen. Dat vinden wij een goed idee. De verschillende vormen waartussen nu nog kan worden gekozen bij de invulling van de rekenkamerfunctie zorgt voor onnodige verwarring over de betekenis en rol van de rekenkamer.

In uw voorstel creëert u daarbij echter geen mogelijkheid voor raadsleden om volwaardig lid te zijn van een rekenkamer. Binnen onze vereniging wordt verschillend gedacht over de participatie van raadsleden in een rekenkamer. Sommige leden vinden dat gemeenteraden zelf moeten kunnen uitmaken of en hoeveel raadsleden er in een rekenkamer zitten en andere leden vinden het niet passend dat er raadsleden in rekenkamers zitten. In het publieke debat waarin ook onze leden participeren zijn die verschillende meningen terug te vinden. Maar toch zijn we binnen de vereniging na een lang debat tot de slotsom gekomen dat de wetgever het lidmaatschap van raadsleden niet zou moeten verbieden, maar wel aan regels zou moeten binden. Met oog op de onafhankelijkheid wordt het essentieel geacht dat als een gemeenteraad besluit raadsleden aan de rekenkamer toe te voegen deze binnen een rekenkamer altijd een minderheid vormen en dat ook de voorzitter altijd extern is. Dit standpunt is een compromis tussen verschillende opvattingen maar het is, denken wij, wel een werkbaar compromis.

Ook heeft u in uw voorstel geen ruimte gecreëerd om medewerkers van een griffie een deel van hun tijd te laten besteden aan ondersteuning van een rekenkamer. Hoewel wij het principe delen dat ambtenaren of voor de rekenkamer moeten werken of voor de gemeentelijke organisatie en

een mengvorm ongewenst is, zouden we er toch voor willen pleiten om een uitzondering te maken voor griffiemedewerkers die rekenkamers ondersteunen. Praktisch is het namelijk voor rekenkamers soms lastig om het anders te regelen.

Uw voorstel om het mogelijk te maken dat raadsleden als adviseur worden toegevoegd aan een rekenkamer is niet per definitie in strijd met ons voorstel. Het is denkbaar dat aan rekenkamers met raadsleden en rekenkamers zonder raadsleden nog raadsleden als adviseur worden toegevoegd. We vinden het positief dat u op deze manier de band tussen gemeenteraad en rekenkamer wilt versterken. Maar de status van zo'n adviseur is wat vaag. Welke rechten (en plichten) hebben die adviserende raadsleden? Vanuit het perspectief van onafhankelijkheid van de rekenkamer lijkt het ons verstandig als de rekenkamer daarbij zelf de spelregels bepaalt en deze vastlegt in haar huishoudelijk reglement.

2 Bevoegdheden bij inkooprelaties

Vanwege maatschappelijke ontwikkelingen – gemeenten zijn meer diensten gaan inkopen en subsidiëren minder – breidt de wetgever de onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamer uit. De noodzaak om de bevoegdheden op dit punt uit te breiden, onderstrepen wij nadrukkelijk. Opvallend is echter dat in het voorstel er niet voor is gekozen om de bestaande publieke bevoegdheden van artikel 184 eerste lid Gemeentewet uit te breiden, maar om voor een hybride vorm van het civiel- en het publiekrecht te kiezen, door de bevoegdheden afhankelijk te maken van wat contractueel is of wordt geregeld. Dat is onwenselijk, omdat (1) de onderzoeksbevoegdheid van de rekenkamer afhankelijk wordt gemaakt van de bevoegdheden van het college van B en W en (2) het jaren kan duren voordat een rekenkamer bevoegd is omdat bestaande voorwaarden niet direct kunnen worden aangepast. Omdat het als een apart lid is opgenomen in artikel 184 en niet als een uitbreiding van het eerste lid, is het ook onduidelijk wat de reikwijdte is van de bevoegdheden. Gegeven het feit dat ingekochte of gesubsidieerde diensten inhoudelijk niet van elkaar afwijken, ligt het voor de hand dat de rekenkamer ook bij inkooprelaties de bevoegdheden uit artikel 184 tweede en derde lid Gemeentewet krijgt. Maar die koppeling ontbreekt nu. Ons voorstel is (zie bijlage) om in artikel 184 een bepaling in te voegen in het eerste lid onder d, waarmee de koppeling wel wordt gelegd.

3 De 50% grens bij de bevoegdheden

Op grond van het huidige artikel 184 eerste lid Gemeentewet kan de rekenkamer bij drie soorten instellingen de publieke onderzoeksbevoegdheden (genoemd in het tweede en derde lid van artikel 184) uitoefenen. Daarbij wordt in de Gemeentewet een relatieve grens gelegd bij een financieel belang van de overheid van 50%. Eerder ging het om het financiële belang van één gemeente, dat is later verruimd tot het gezamenlijk belang van alle gemeenten met een financieel belang en nu wordt het in dit wetsvoorstel verruimd tot alle overheidslagen. We juichen die verruiming toe. Maar de relatieve grens van 50% is blijven staan. Dat vinden we jammer. Als bijvoorbeeld een gesubsidieerde instelling veel andere inkomsten heeft (bijvoorbeeld € 20 miljoen) naast een subsidie (€ 12 miljoen) is het op grond van de Gemeentewet onmogelijk om onderzoek te doen bij die instelling naar de doelmatige besteding van dit substantiële subsidiebedrag. Gemeenteraden van meerdere steden hebben daarom ook de bevoegdheden van rekenkamers en rekenkamercommissie (in subsidieverordeningen) uitgebreid. Niet alle juristen denken dat dit mag. Het zou goed zijn als de wetgever daarover duidelijkheid verschaft. Maar daarnaast creëert deze oplossing een ons inziens ongewenste afhankelijkheid van het college en de raad. Wij zijn er daarom voor om een kwalitatieve grens te formuleren van *redelijkheid en evenredigheid*. Dat sluit

aan bij de vrijheid die de Algemene Rekenkamer en andere toezichthouders krijgen om in deze een eigen afweging te maken (zie bijlage).

4 Bevoegdheden bij bijzondere persoonsgegevens

Het *verwerken* van persoonsgegevens is voor een rekenkamer noodzakelijk om deze gegevens te kunnen analyseren en vervolgens in anonieme vorm op te nemen in het rapport. Rekenkamers mogen persoonsgegevens verwerken.¹ Er wordt echter wel regelmatig de vraag opgeworpen of rekenkamers ook *bijzondere* persoonsgegevens in hun onderzoek zouden mogen verwerken.² Bij onderzoek binnen het sociaal domein wordt een rekenkamer al heel snel geconfronteerd met dit soort gevoelige informatie zoals gegevens over gezondheid. Uit een recente mededeling van de Autoriteit Persoonsgegevens aan de NVR (mei 2018) maken wij op dat de rekenkamer onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) deze bevoegdheid heeft als deze bijzondere persoonsgegevens zijn verzameld door de gemeente of een andere organisatie waar de rekenkamer bevoegd is om onderzoek te doen.³

Omdat de AVG en de uitvoeringswet AVG pas op 25 mei 2018 in werking zijn getreden, bestaat er bij rekenkamers en andere partijen nog steeds onzekerheid over de bevoegdheid van rekenkamers op dit punt. Met het oog op transparantie en helderheid voor alle partijen - betrokkenen, gemeenten, provincies, onderzochte organisaties en rekenkamers - is het daarom noodzakelijk dat de wetgever expliciet bevestigt dat rekenkamers op grond van artikel 24 uitvoeringswet AVG bevoegd zijn om bijzondere persoonsgegevens te onderzoeken indien deze gegevens al berusten bij de gemeente of een andere organisatie waar de rekenkamer bevoegd is om onderzoek te doen.

5 Overige opmerkingen

Er zijn tot slot nog vier zaken die bij ons leven die in het voorliggende voorstel nog niet geregeld zijn. Daarbij gaat het om het volgende:

(1) *Het vertrouwelijk mogen overleggen van stukken aan de raad*

De Algemene Rekenkamer kan mededelingen die vertrouwelijke gegevens of bevindingen bevatten, vertrouwelijk ter kennisneming aan de Staten-Generaal verstrekken (art 17.7 vierde lid en artikel 7.30 vierde lid CW 2016). Een vergelijkbare formulering in de Gemeentewet ontbreekt. Dat leidt tot onduidelijkheid en moeizame procedures in die situaties waarin er sprake is van dergelijke bevindingen. We zouden daarom graag een dergelijke formulering ook opgenomen zien in de Gemeentewet.

(2) *Helderheid over de eigen afweging bij vertrouwelijke stukken*

Conform de Gemeentewet zijn de uiteindelijke rapporten van een rekenkamer openbaar en dat betekent ook dat deze rapporten geen "naar hun aard vertrouwelijke" gegevens mogen bevatten. Om misverstanden te voorkomen, vinden wij het belangrijk dat de wetgever bevestigt dat het een zelfstandige afweging is van een rekenkamer om te bepalen wat

---

¹ Zie bijvoorbeeld brief van het College Bescherming Persoonsgegevens (thans de Autoriteit Persoonsgegevens) aan de Delftse rekenkamer van 17 december 2015, met kenmerk z2015-01053 en de beantwoording van de vragen van de NVR door de Autoriteit Persoonsgegevens in mei 2018 (<https://wiki.nvrr.nl/download/?id=82098>).

² Onder de Wet bijzondere persoonsgegevens vond men vaak nog van niet. Zie Brief van het College Bescherming Persoonsgegevens (thans de Autoriteit Persoonsgegevens) aan de Delftse rekenkamer van 17 december 2015, met kenmerk z2015-01053 en Brief van de Autoriteit Persoonsgegevens aan de Staatsecretaris van Veiligheid en Justitie, 20 maart 2017, met kenmerk z2017-02390.

³ Rekenkamers zouden op grond van artikel 24 uitvoeringswet AVG bevoegd zijn. Zie Q&A - Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor rekenkamer(commis)sie(s). Antwoorden van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) op 13 vragen van de NVR (<https://wiki.nvrr.nl/download/?id=82098>).

gegevens zijn die “naar hun aard vertrouwelijk” zijn. Daarbij is vooral ook van belang dat de wetgever bevestigt dat de rekenkamer zelfstandig bevoegd is om af te wegen of informatie over of specifieke gegevens uit een stuk waarop geheimhouding is opgelegd, naar hun aard vertrouwelijk zijn, net zoals de Algemene Rekenkamer daartoe bevoegd is.⁴

(3) *Bescherming informatie verzameld in het kader van de taakuitoefening*

De lokale rekenkamer valt onder Wet openbaarheid van bestuur omdat zij anders dan dan de Algemene Rekenkamer, de ombudsman en de lokale ombudsmannen en ombudscommissies een bestuursorgaan is. Ze is namelijk niet opgenomen in het rijtje uitzonderingen in artikel 1:1, lid 2 van de Algemene wet bestuursrecht. Daardoor kan bij de lokale rekenkamer ook informatie worden opgevraagd die is verzameld in het kader van haar wettelijke taakuitoefening. Dat is niet gewenst. We zouden daarom willen voorstellen om een artikel toe te voegen in de Gemeentewet, bijvoorbeeld na artikel 184a, waarin wordt geregeld dat de rekenkamer in afwijking van de Wet openbaarheid van bestuur documenten niet openbaar hoeft te maken als de gegevens in die documenten zijn verzameld in het kader van haar wettelijke onderzoekstaak. Daarbij ligt het voor de hand dat rekenkamers wel blijven voldoen aan artikel 4 Wet openbaarheid van bestuur.

(4) *Onderzoeksbevoegdheden lokale rekenkamers wijken af van die van de Algemene Rekenkamer*

Uit het voorstel van wet blijkt dat voor de bevoegdheden van de lokale rekenkamers aansluiting is gezocht bij de bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer. En zou nog een verdere harmonisatie van bevoegdheden met dit voorstel van wet kunnen worden georganiseerd. Daarbij denken we met name aan de bevoegdheid om *onbelemmerd* onderzoek te kunnen uitvoeren ook wanneer het subject van onderzoek weigert mee te werken (zie bijlage). Het grote voordeel van het benoemen van dit soort bevoegdheden is helderheid.

(5) *Het budget van een rekenkamer*

Ook in het wetsvoorstel wordt de vaststelling van het budget overgelaten aan de gemeenteraden. We kunnen ons voorstellen dat het vanwege verschillende redenen verstandig is om dat zo te laten. Aan de andere kant vinden we het niet acceptabel dat gemeenteraden van die vrijheid gebruik maken om rekenkamers geen of weinig budget te geven of naar aanleiding van een slecht gevallen rapport in het budget te snijden. Via een aantal procedurele waarborgen kan wellicht dit “niet handelen in geest van de wet” worden voorkomen. Wij stellen voor om aan 8:1 lid 1 toe te voegen dat het budget voor 6 jaar wordt vastgesteld (parallel aan de benoemingsperiode van de leden van een rekenkamer) en de verplichting om in de verordening op de rekenkamer de criteria vast te leggen die de gemeente gebruikt bij het toekennen van budget. De NVR zou in samenwerking met BZK, de VNG en de VVR een handreiking kunnen opstellen waar gemeenten gebruik van kunnen maken bij het formuleren van criteria.

---

⁴ Er zijn voorbeelden te geven van informatie afkomstig uit stukken waarop geheimhouding is opgelegd, die niet naar *haar aard vertrouwelijk is* (zie bijlage). Het is belangrijk om duidelijk te maken dat een rekenkamer ook in die gevallen zelfstandig de afweging kan maken of informatie “naar haar aard vertrouwelijk is” zonder in strijd te komen met art 272 eerste lid WvS.

Bijlage bij de reactie NVR

Consultatie Wet versterking decentrale rekenkamers

In deze bijlage worden de conclusies onderbouwd, die in de hoofdtekst staan. Daarbij wordt de nummering en kopjes gevolgd van de hoofdtekst.

1 Inrichting

Geen nadere (juridische) onderbouwing.

2 Bevoegdheden bij inkooprelaties

De laatste jaren kopen gemeenten steeds meer diensten in waar zij voorheen de activiteiten subsidieerden. Rekenkamers zijn op grond van artikel 184 eerste lid en onder a Gemeentewet wel bevoegd om instellingen te onderzoeken die worden gesubsidieerd, maar hebben geen onderzoeksbevoegdheden wanneer dezelfde activiteiten worden ingekocht.

Op grond van het huidige artikel 184 eerste lid Gemeentewet kan de rekenkamer bij drie soorten instellingen de publieke onderzoeksbevoegdheden (van artikel 184 tweede en derde lid Gemeentewet) uitoefenen. Vanwege maatschappelijke ontwikkelingen – gemeenten zijn meer diensten gaan inkopen en subsidiëren minder – breidt de wetgever de onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamer uit met onderzoeksbevoegdheden naar inkooprelaties. Opvallend is dat de wetgever er niet voor heeft gekozen om de bestaande publieke bevoegdheden van artikel 184 eerste lid Gemeentewet uit te breiden, maar om voor een hybride vorm van het civiel- en het publiekrecht te kiezen, door de bevoegdheden afhankelijk te maken van wat contractueel is of wordt geregeld. Dat is om de volgende redenen onwenselijk:

- *De onderzoeksbevoegdheid van de rekenkamer wordt afhankelijk van de bevoegdheden van het college van B en W.*

Uit de formulering van de voorgestelde bepaling 184 vierde lid Gemeentewet blijkt dat de rekenkamer alleen bevoegd wordt tot het doen van onderzoek als de gemeente zich – in de (algemene) inkoopvoorwaarden – het recht heeft voorbehouden controles uit te voeren. Concreet betekent dit dat de (algemene) inkoopvoorwaarden bepalingen moeten bevatten waarin dit recht voor de gemeente is geregeld. Zolang deze bepalingen geen onderdeel uitmaken van de inkoopvoorwaarden is de rekenkamer niet bevoegd. Ook uit de in het Memorie van Toelichting aangehaalde onderzoeken van Van Ommeren en Jansen (2015) blijkt dat de onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamer een afgeleide zijn van de bevoegdheden die de gemeente contractueel voor zichzelf heeft bedongen in die inkoopvoorwaarden.¹

- *Colleges van B en W hebben de bevoegdheden (voor zichzelf) niet goed geregeld en het voorstel van wet dwingt ze er niet toe het goed te regelen.*

Een algemeen overzicht van hoe in Nederland colleges van B en W hun bevoegdheden hebben geregeld ontbreekt. Uit de in de Memorie van Toelichting aangehaalde onderzoeken blijkt op basis van een analyse van de inkoopvoorwaarden van de Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht dat die gemeenten hun eigen onderzoeksbevoegdheden nog onvoldoende hebben geregeld. In deze steden is de gemeente weliswaar bevoegd om de conformiteit van de

---

¹ Van Ommeren en Jansen, Onderzoeksbevoegdheden rekenkamers inkoopvoorwaarden, 27 februari 2015 en Jansen, *Aanvullende notitie onderzoeksbevoegdheden rekenkamers inkoopvoorwaarden*, Vrije Universiteit Amsterdam, 15 mei 2015, p. 2.

resultaten te onderzoeken, maar in geen enkele gemeente is de gemeente bevoegd om de processen te onderzoeken. En alleen in Den Haag en Rotterdam is de gemeente bevoegd de rechtmatigheid van de betalingen te onderzoeken.² Het huidige wetsvoorstel dwingt er gemeenten er niet toe om (op korte termijn) de bevoegdheden van de gemeente bij inkooprelaties te regelen.

- *Het kan jaren duren voordat de rekenkamer bevoegd wordt omdat bestaande voorwaarden niet direct kunnen worden aangepast en instemming van de contractpartij is vereist.* Voor zover gemeenten reeds (algemene) inkoopvoorwaarden van toepassing hebben verklaard op overeenkomsten die zij met organisatie hebben gesloten, zal voor een aanpassing van de inhoud van die voorwaarden – bijvoorbeeld met het oog op een versteviging van de onderzoeksbevoegdheden van de gemeente, wilsovereenstemming tussen contractpartijen noodzakelijk zijn.³ Rekenkamers zijn daarmee ook afhankelijk van de contractpartij waarmee de (algemene) inkoopvoorwaarden zijn overeengekomen. In de praktijk zijn er vaak meerjarencontracten overeengekomen. In het beste geval duurt het nog jaren voordat rekenkamers bevoegd worden inkooprelaties te onderzoeken. In het slechtste geval – wanneer het college van B en W de onderzoekbevoegdheden niet voor zichzelf regelt – zullen zij nimmer bevoegd worden. Bovendien geeft de Memorie van Toelichting bij het voorstel van wet geen antwoord op de vraag of rekenkamers met terugwerkende kracht bevoegd zijn, dus voorafgaand aan de periode dat de gewijzigde inkoopvoorwaarden van toepassing zijn. Net zoals rekenkamers na de inwerkingtreding van de Wet dualisering gemeentebestuur bevoegdheden kregen om het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur met terugwerkende kracht te onderzoeken,⁴ is daar ook nu een noodzaak toe.
- *Reikwijdte onderzoeksbevoegdheden rekenkamer niet geregeld.* In het voorgestelde artikel 184 vierde lid Gemeente wordt geregeld dat de rekenkamer onderzoek mag verrichten, maar niet wat de reikwijdte van dit onderzoek is. Omdat ingekochte of gesubsidieerde diensten inhoudelijk niet van elkaar afwijken, ligt het voor de hand dat de rekenkamer ook bij inkooprelaties de bevoegdheden uit artikel 184 tweede en derde lid Gemeentewet krijgen. Maar door het ontbreken van een verwijzing naar beide leden, kan de indruk ontstaan dat de rekenkamer alleen die bevoegdheden toekomt, die de gemeente ook voor zichzelf heeft geregeld.

Uit de onderzoeken van Van Ommeren en Jansen (2015) blijkt dat het al mogelijk was en is om de onderzoeksbevoegdheden van rekenkamers via (algemene) inkoopvoorwaarden te regelen. Het huidige voorstel van wet brengt in die situatie nauwelijks een verbetering. Rekenkamers zijn de facto niet bevoegd en worden het waarschijnlijk ook niet door het voorstel van wet.

De uitbreiding van de publieke onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamer, zoals geregeld in artikel 184 eerste lid Gemeentewet, met een vierde soort instelling waarborgt de onafhankelijke positie van rekenkamers en maakt hen ook direct bevoegd na de inwerkingtreding van de wetswijziging om onderzoek uit te voeren. Wij doen een voorstel voor de in te voegen bepaling (artikel 184 eerste lid en onder d Gemeentewet): *Rechtspersonen, commanditaire vennootschappen, vennootschappen onder firma en natuurlijke personen die een beroep of bedrijf uitoefenen die goederen en diensten leveren die betrekking hebben op de uitvoering van een publieke taak waarvan de betaling ten laste van de gemeentebegroting komt, over de jaren dat goederen of diensten aan de gemeente worden geleverd.*

² Jansen, *Aanvullende notitie onderzoeksbevoegdheden rekenkamers inkoopvoorwaarden*, Vrije Universiteit Amsterdam, 15 mei 2015, p. 6 - 8.

³ Vgl. Jansen, *Aanvullende notitie onderzoeksbevoegdheden rekenkamers inkoopvoorwaarden*, Vrije Universiteit Amsterdam, 15 mei 2015, p. 8.

⁴ Vgl. artikel 184 eerste lid en onder a Gemeentewet.

3 De 50%-grens bij bevoegdheden

Uit de wetsgeschiedenis bij artikel 184 eerste lid Gemeentewet blijkt dat de gemeente(raad) de bevoegdheden van de rekenkamers ten aanzien van rechtspersonen waaraan subsidies, leningen en garanties zijn verstrekt, kan uitbreiden door in de statuten, leningovereenkomst of in een verordening aanvullende bevoegdheden voor de rekenkamer te creëren.⁵ De praktijk is dat gemeenteraden van meerdere steden de bevoegdheden van rekenkamers en rekenkamerfuncties (in subsidieverordeningen) hebben uitgebreid. Juist omdat de relatieve grens van 50% in de Gemeentewet tot hoge absolute drempels kunnen leiden en er in de praktijk discussies ontstaan over de basis van deze drempel.

Twee voorbeelden. Wanneer de bedrijfsopbrengsten van een gesubsidieerde instelling in enig jaar € 353 miljoen bedraagt, zou de rekenkamer pas gerechtigd zijn haar onderzoeksbevoegdheid uit te oefenen wanneer de subsidie € 177 miljoen of meer bedraagt. Een gemeentelijke subsidie van € 12 miljoen kan dan alleen worden onderzocht op grond van de in de verordening gecreëerde aanvullende onderzoeksbevoegdheid, maar niet op grond van de Gemeentewet.⁶ Het tweede voorbeeld ziet op de situatie dat de gemeente voor maximaal € 53 miljoen garant staat⁷, maar de instelling zich toch op het standpunt stelt dat de rekenkamer niet bevoegd is. Uit de wettelijke bepaling '... heeft verstrekt ten bedrage van ten minste vijftig procent van de baten van deze instelling, over jaren waarop deze ... lening of garantie betrekking heeft' zou volgens de instelling blijken dat de baten gesaldeerd zou mogen worden over de periode waarop de garantie betrekking heeft. Dit met het gevolg dat het financieel belang van de garanties verwaterde en onder de 50%-grens terecht kwam.

Twijfel over mogelijkheid uitbreiden bevoegdheden

Over het recht om aanvullende onderzoeksbevoegdheden te creëren nemen wij twee stromingen waar onder juristen. Konijnenbelt (2016) betoogt dat de Gemeentewet zich verzet tegen een bepaling in de subsidieverordening die de bevoegdheid van de rekenkamer uitbreidt.⁸ Pietermaat en Heinrich (2018) stellen zich op het standpunt dat de onderzoeksbevoegdheden wel kunnen worden uitgebreid.⁹ Door het betoog van Konijnenbelt is twijfel gezaaid of het is toegestaan de onderzoeksbevoegdheden van de rekenkamer zoals geregeld in artikel 183 en 184 van de Gemeente uit te breiden in vorderingen, statuten of leningsvoorwaarden. De VNG heeft na aanleiding van het betoog van Konijnenbelt in 2016 besloten om in het VNG model subsidieverordening geen bepaling op te nemen om de bevoegdheden van de rekenkamer uit te breiden.

Herformuleren 50%-grens

Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de drempel (50%) in artikel 184 eerste lid Gemeentewet destijds is ingesteld, omdat de bevoegdheid om bij een derde onderzoek in te

⁵ Kamerstukken II, 2000-2001, 27751, nr 3, p. 70 en kamerstukken II, 2000-2001, 27751, A, p. 19

⁶ Het voorbeeld is ontleend aan de jaarverslaggeving 2016 van Stichting Cordaan Groep, p. 8.

⁷ Gemeente Amsterdam, Voordracht voor de raadsvergadering van 8/9 november 2017, *Uiten van wensen en bedenkingen over het aanpassen van de achtergestelde lening van AEB en de leningovereenkomst aan WPW*

⁸ Konijnenbelt, *Onderzoek van de lokale rekenkamer bij gesubsidieerde rechtspersonen*, 28 april 2016

⁹ Pietermaat en Heinrich, *De rekenkamer in het lokale bestuur: praktijkvragen over de reikwijdte en grenzen van onderzoeksbevoegdheden en publicatie van rapporten*, *Gst* 2018/76, juni 2018, p.398.

stellen als zwaar werd gekwalificeerd. Tegelijkertijd achtte de Minister het wel van belang dat de rekenkamer op die terreinen onderzoek kan doen, omdat daar veel gemeenschapsgeld in om kan gaan.¹⁰ De kwalificatie van destijds was begrijpelijk. Er waren een beperkt aantal rekenkamers en hun bevoegdheden waren op lokaal niveau geregeld. Nadien hebben zich twee ontwikkelingen voorgedaan. (1) Waar het in eerste instantie ging om het financiële belang van één gemeente, is dat in 2015 verruimd tot het gezamenlijk belang van alle gemeenten met een financieel belang. En met dit wetsvoorstel wordt het verruimd tot alle overheidslagen, terwijl de relatieve grens van 50% gehandhaafd blijft. (2) In 2009 zijn de bevoegdheden van toezichthouders bij bestuursorganen gecodificeerd in titel 5.2 van de Awb. Daar waar de bevoegdheden van een rekenkamer afhankelijk zijn gemaakt van een relatieve grens gekoppeld aan geld, geldt voor toezichthouders een ander uitgangspunt. Een toezichthouder maakt van zijn bevoegdheden slechts gebruik voor zover dat redelijkerwijs voor de vervulling van zijn taak nodig is.¹¹ Dit uitgangspunt sluit beter aan met de praktijk van de rekenkamers waarbij de afweging wordt gemaakt of de in te zetten beperkte onderzoekscapaciteit evenredig is in verhouding tot het te dienen doel.¹² Bovendien sluit dit uitgangspunt ook beter aan bij hoe de bevoegdheden voor de Algemene Rekenkamer zijn geregeld. De Algemene Rekenkamer is bevoegd om alle subsidies, leningen en garanties te onderzoeken¹³ en mag de onderzoeksbevoegdheden uitoefenen *zolang als en over de jaren dat het algemeen belang dit vordert*.¹⁴ Inmiddels zien wij dat de wetgever ook de relatieve grens bij het onderzoeken van inkooprelaties (zie punt 1) heeft losgelaten.

Uitbreiden bevoegdheden - aandeelhoudersrelatie

Omdat het voorstel van wet en de Memorie van Toelichting tegenstrijdige informatie geven, is het onduidelijk of de uitbreiding geldt voor de aandelen (artikel 184 eerste lid en onder b), of voor subsidies, leningen en garanties (artikel 184 eerste lid en onder c), of voor beide. Het lijkt ons juist om deze onduidelijkheid zodanig te corrigeren dat de laatste optie "beide" geldt. Verschillende overheidslagen kunnen immers ook samen aandelen bezitten.

Uitbreiden bevoegdheden – (klein)dochters

Wat het voorstel van wet niet regelt is de onderzoeksbevoegdheid van lokale rekenkamers bij (klein)dochters van deelnemingen waar de gemeente (samen met andere overheden) meer dan 50% aandeelhouder is. In het verslag van een wetgevingsoverleg over de Comptabiliteitswet 2016 wordt door de Minister gesuggereerd dat de Gemeentewet moet worden aangepast om lokale rekenkamers bevoegd te maken bij getrapte aandeelhouderschap.¹⁵

4 Bevoegdheden bij bijzondere persoonsgegevens

Rekenkamers mogen persoonsgegevens verwerken.¹⁶ Het 'verwerken' van persoonsgegevens is voor een rekenkamer noodzakelijk om deze gegevens te kunnen analyseren en vervolgens in anonieme vorm op te nemen in het rapport. Ten tijde van de Wet bescherming persoonsgegevens

¹⁰ Kamerstukken II, 2000-2001, 27751, nr 3, p. 70 en kamerstukken II, 2000-2001, 27751, nr 6, p. 64-65.

¹¹ Artikel 5:13 Awb.

¹² Vgl. artikel 3:4 tweede lid Awb.

¹³ Artikel 7.24 onder a sub 1 Comptabiliteitswet 2016

¹⁴ Artikel 7.34 lid 7 CW 2016.

¹⁵ Kamerstukken II, 2016-2017, 34 426, nr. 30, p.19.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld brief van het College Bescherming Persoonsgegevens (thans de Autoriteit Persoonsgegevens) aan de Delftse rekenkamer van 17 december 2015, met kenmerk z2015-01053 en Q&A - Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor rekenkamer(commis)sie(s). Antwoorden van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) op 13 vragen van de NVR (<https://wiki.nvrr.nl/download/?id=82098>).

(Wbp) rees de vraag of rekenkamers bijzondere persoonsgegevens mogen onderzoeken.¹⁷ Bijzondere categorieën van persoonsgegevens zijn gegevens die gezien hun aard extra gevoelig zijn, zoals gegevens over ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen en gegevens over gezondheid. Binnen het sociaal domein wordt een rekenkamer al heel snel geconfronteerd met gezondheidsgegevens en daarmee bijzondere persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij het onderzoek naar huishoudelijke hulp, pgb's, de zelfredzaamheidsmatrix of de jeugdwet. Uit een recente mededeling van de Autoriteit Persoonsgegevens aan de NVR (mei 2018) maken wij op dat de rekenkamer onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) bevoegd is om bijzondere persoonsgegevens te onderzoeken indien deze zijn verzameld door de gemeente of organisaties zoals bedoeld in artikel 184 eerste lid Gemeentewet.¹⁸

Omdat de AVG en de uitvoeringswet AVG pas op 25 mei 2018 in werking zijn getreden, bestaat er bij rekenkamers en andere partijen momenteel onzekerheid of rekenkamers bevoegd zijn tot het onderzoeken van bijzondere persoonsgegevens wanneer deze berusten bij de gemeente of de te onderzoeken instelling. Dit leidt tot inefficiënties en onvolkomen onderzoek aan de kant van de rekenkamer.

Sinds de inwerkingtreding van de AVG op 25 mei 2018 ontvangen rekenkamers steeds meer vragen van gemeenten, provincies en onderzochte organisaties over het recht van rekenkamers om (bijzondere) persoonsgegevens te mogen verwerken. Omdat een stellige uitspraak van de Autoriteit Persoonsgegevens ontbreekt dat rekenkamers bijzondere persoonsgegevens mogen verwerken indien de gegevens al door de gemeente of een privaatrechtelijke rechtspersoon zijn verzameld, zien rekenkamers af van het doen van onderzoek. Of het kost hen buitensporig veel inspanning om toegang te krijgen tot een beperkt deel van de benodigde gegevens, omdat zij in de veronderstelling zijn dat hiervoor expliciete toestemming nodig is van de betrokkenen.¹⁹ Voor het uitvoeren van onafhankelijk onderzoek, met name binnen het sociaal domein, is het noodzakelijk dat rekenkamer zelfstandig bestanden en dossiers kan raadplegen, ordenen en analyseren. Ook als deze (mogelijk ook) bijzondere persoonsgegevens bevatten. Dit is ook noodzakelijk om zelfstandig een steekproef te kunnen trekken. Alleen dan kan een evenwichtig beeld worden verkregen over de gehele populatie, zonder dat een specifieke groep oververtegenwoordigd is of zonder dat het college van B en W een hand heeft gehad in de selectie. Zou een rekenkamer afhankelijk zijn van de medewerking van het college van B en W of de uitdrukkelijke toestemming van betrokkenen om de bijzondere persoonsgegevens te mogen raadplegen en in het onderzoek te gebruiken, dan zouden onderzoeken veel minder representatief zijn. Het betreft veelal een kwetsbare groep van betrokkenen die niet snel genegen zijn toestemming te verlenen. Bovendien blijken bij onderzoek waarvoor toestemming is vereist (zoals enquêtes) bepaalde groepen vaak ondervertegenwoordigd.

---

¹⁷ Onder de Wbp leek het erop dat rekenkamers bijzondere persoonsgegevens alleen mochten verwerken met expliciete toestemming van betrokkene. Zie Brief van het College Bescherming Persoonsgegevens (thans de Autoriteit Persoonsgegevens) aan de Delftse rekenkamer van 17 december 2015, met kenmerk z2015-01053 en Brief van de Autoriteit Persoonsgegevens aan de Staatsecretaris van Veiligheid en Justitie, 20 maart 2017, met kenmerk z2017-02390.

¹⁸ Rekenkamers zouden op grond van artikel 24 Uitvoeringswet AVG bevoegd zijn. Zie Q&A - Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor rekenkamer(commissie)s. Antwoorden van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) op 13 vragen van de NVR (<https://wiki.nvrr.nl/download/?id=82098>).

¹⁹ Voor het opvragen van bijzondere persoonsgegevens bij een betrokkene is toestemming de enige rechtmatige grondslag (zie <https://wiki.nvrr.nl/download/?id=82098>, Q&A - Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor rekenkamer(commissie)s. Antwoorden van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) op 13 vragen van de NVR).

Met het oog op transparantie en helderheid voor alle partijen - betrokkenen, gemeenten, provincies, onderzochte organisaties en rekenkamers - is het noodzakelijk dat de wetgever bevestigt dat rekenkamers op grond van artikel 24 uitvoeringswet AVG bevoegd zijn om bijzondere persoonsgegevens te onderzoeken indien deze gegevens al berusten bij de gemeente, (privaatrechtelijke) instellingen, lichamen of organen zoals bedoeld in artikel 184 eerste lid Gemeentewet.

5 Overige opmerkingen

(1) Het vertrouwelijk mogen overleggen van stukken aan de raad

Rekenkamers zijn bevoegd om documenten te onderzoeken. Dit betreft ook documenten waarop geheimhouding is opgelegd²⁰ of documenten die nog in concept zijn.²¹ Verder kan de rekenkamer alle inlichtingen vragen die ter vervulling van haar taak noodzakelijk zijn. Daarbij komt het voor dat de rekenkamer kennis neemt van vertrouwelijke informatie. Voor het functioneren van een democratische rechtstaat is het onder omstandigheden noodzakelijk dat de raadsleden vertrouwelijk kennis kunnen nemen van gegevens of bevindingen die naar hun aard vertrouwelijk zijn. Nu is dat bijna onmogelijk. Niet de rekenkamer, maar alleen de (voorzitter van) raadscommissie of de gemeenteraad, kan geheimhouding opleggen en deze ook weer opheffen. De Algemene Rekenkamer is wel bevoegd mededelingen die vertrouwelijke gegevens of bevindingen bevatten, vertrouwelijk ter kennisneming aan de Staten-Generaal te verstrekken (artikel 7.17 vierde lid en artikel 7.30 vierde lid CW 2016).²²

(2) Helderheid over de eigen afweging bij vertrouwelijke stukken

In het rekenkameronderzoek worden regelmatig stukken betrokken waarop geheimhouding is opgelegd op grond van artikel 25, 55 of 86 van de Gemeentewet. De rekenkamer mag op grond van artikel 185 Gemeentewet geen gegevens of bevindingen rapporteren die naar hun aard vertrouwelijk zijn. Maar wat precies onder 'vertrouwelijk' moet worden verstaan maakt de wet(sgeschiedenis) onvoldoende duidelijk. Een causaal verband tussen stukken waarop geheimhouding is opgelegd²³ en gegevens en bevindingen die naar hun aard vertrouwelijk²⁴ zijn, kan toch niet zondermeer worden verondersteld. Gegevens uit of bevindingen over deze stukken kunnen immers niet vertrouwelijk van aard zijn. Veelal wordt geheimhouding opgelegd op het gehele stuk, terwijl slechts een specifieke (financiële) paragraaf vertrouwelijke gegevens bevat. Ook komt het voor dat het van belang is om te melden of risico's zijn toegenomen of zijn afgenomen zonder dat de risico's expliciet worden benoemd door de rekenkamer. Bovendien nemen wij waar dat de opgelegde geheimhouding ten onrechte niet is opgeheven, terwijl hetzelfde stuk na deponering al wel openbaar is gemaakt via de Kamer van Koophandel. De aanname dat de wettelijke geheimhoudingsplicht ook voor rekenkamers zou gelden, zou hen beletten bevindingen die niet naar hun aard geheim zijn, te rapporteren aan hun gemeenteraad. Net zoals het tot de competentie van de Algemene Rekenkamer hoort om vast te stellen of er sprake is van *naar hun aard vertrouwelijke* gegevens²⁵, wegen rekenkamers daarom nu op grond

²⁰ Pietermaat en Heinrich, *De rekenkamer in het lokale bestuur: praktijkvragen over de reikwijdte en grenzen van onderzoeksbevoegdheden en publicatie van rapporten*, *Gst* 2018/76, juni 2018, p.399.

²¹ Voor de reikwijdte van het begrip 'documenten' is in de Memorie van Toelichting verwezen naar art. 1, onderdeel a van de WOB, waardoor ook informatie die op andere informatiedragers beschikbaar is, zoals computerapparatuur, tot documenten moet worden gerekend (*Kamerstukken II* 2000/01, 27 751, nr.3, p. 114). Uit de wetsgeschiedenis blijkt tevens dat 'concepten' ook documenten zijn in de zin van de WOB (*Kamerstukken II*, 1986/87, 19 859, nr. 3, p. 10.).

²² Betreft artikel 91 lid 15 CW 2001 (oud).

²³ Op grond van de artikelen 25, 55 en 86 Gemeentewet.

²⁴ Artikel 185 Gemeentewet.

²⁵ *Kamerstukken II*, 2015-2016, 34 426, nr. 3, p. 141.

van de uitzonderingsgronden van artikel 10 Wet openbaarheid van bestuur (Wob) af of gegevens en bevindingen naar hun aard vertrouwelijk zijn. Deze afweging wordt altijd gemaakt, ongeacht of deze gegevens of bevindingen afkomstig zijn uit documenten waarop geheimhouding is opgelegd. Indien de rekenkamer tot het oordeel komt dat de gegevens en bevindingen naar hun aard vertrouwelijk zijn, neemt de rekenkamer deze, overeenkomstig artikel 185 Gemeentewet, niet op in het rapport. Oordeelt de rekenkamer dat ze naar hun aard niet vertrouwelijk zijn, dan worden deze gegevens opgenomen in het rapport, nadat de belanghebbende (veelal het college van B en W), eerst in de gelegenheid is gesteld om bezwaar te maken tegen deze beslissing. In de praktijk roept deze zelfstandige afwegingsbevoegdheid van rekenkamers vragen op bij belanghebbenden en verzetten zij zich hiertegen vanuit het uitgangspunt dat alleen degene die geheimhouding heeft opgelegd deze ook weer mag opheffen.²⁶ Zij onderkennen daarbij niet dat de rekenkamer de op het stuk opgelegde geheimhouding respecteert en slechts die gegevens en bevindingen rapporteert die naar hun aard niet vertrouwelijk zijn.

(3) Bescherming informatie verzameld in het kader van de taakuitoefening

De rekenkamer is een bestuursorgaan zoals bedoeld in artikel 1:1 eerste lid en onder a van de Awb. Dit in tegenstelling tot de Algemene Rekenkamer, ombudsmannen en ombudscommissies.²⁷ Zij zijn niet aangemerkt als bestuursorgaan in de zin van de AWB. Daardoor kan bij de lokale rekenkamer ook informatie worden opgevraagd die is verzameld in het kader van haar wettelijke taakuitoefening. Dat is niet gewenst. Dat probleem zou nu opgelost kunnen worden de rekenkamer op te nemen in het rijtje uitzonderingen in artikel 1:1 tweede lid Awb. In de wetsgeschiedenis zijn de uitzonderingen als volgt gemotiveerd:

De in de onderdelen d tot en met f vermelde Hoge Colleges van Staat vervullen advies- en controletaken die zich onderscheiden van de bestuurlijke werkzaamheden waarop de wettelijke regeling ziet. Een (publiekrechtelijke) taak om over bepaalde onderwerpen te adviseren brengt op zichzelf nog niet mee, dat het betrokken orgaan met openbaar gezag zou zijn bekleed. Ten behoeve van adviestaken (zoals die tot advisering over de beslechting van geschillen van bestuur) beschikken de hier bedoelde adviesorganen evenwel soms over bevoegdheden als die tot oproeping, welke wel als openbaar gezag moeten worden aangemerkt. Hetzelfde geldt voor bepaalde bevoegdheden die aan de vervulling van controletaken door de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman zijn verbonden. Omdat zulke als uitoefening van «openbaar gezag» aan te merken bevoegdheden van de Hoge Colleges van Staat in dienst staan van hun advies- en controletaken, zijn deze organen - in aansluiting op het bepaalde in artikel 1, eerste lid, van de Wet Arob - buiten het begrip «bestuursorgaan» gehouden.²⁸

Door het voorgestelde artikel I, onderdeel A, wordt bewerkstelligd dat de lokale ombudsmannen en ombudscommissies eveneens worden uitgezonderd van het begrip «bestuursorgaan». Voorzover ombudsmannen of ombudscommissies besluiten nemen of handelingen verrichten jegens de ambtenaren die hen ondersteunen worden zij, ingevolge artikel 1:1, derde lid, uiteraard wel als bestuursorgaan aangemerkt.²⁹

De aard van de taak van de rekenkamers – onderzoek van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het gevoerde bestuur – komt overeen met die van de Algemene Rekenkamer en komt overeen met de ombudsmannen en ombudscommissies voor zover het instellen van

²⁶ Kamerstukken II, 2000-2001, 27 751, A, p. 19-20 en kamerstukken II, 2000-2001, 27 751, p.6 en 10.

²⁷ Artikel 1: tweede lid Awb.

²⁸ Kamerstukken II, 1988-1989, 21 221, nr. 3, p. 31.

²⁹ Kamerstukken II, 2002-2003, 28 747, nr. 3, p. 25.

onderzoeken betreft. En net zoals de ombudsmannen en ombudscommissies voeren rekenkamers deze taak uit ten behoeve van het lokaal bestuur. Een (weloverwogen) keuze om rekenkamers anders dan de Algemene Rekenkamer, ombudsmannen en ombudscommissies aan te merken als bestuursorgaan, is bij de wet dualisering gemeentebesturen niet gemaakt.

Wanneer de lokale rekenkamer niet wordt aangemerkt als een bestuursorgaan (overeenkomstig artikel 1:1 tweede lid Awb) maar wel feitelijk belast is met het toezicht houden op de naleving van artikel 213, achtste lid Gemeentewet, zou de rekenkamer voor die specifieke taak kunnen worden aangemerkt als een bestuursorgaan in de zin van artikel 1:1 Awb. Wij merken op dat dit een klein aantal rekenkamers betreft. In 2018 vervullen twee rekenkamers (Amsterdam en Den Haag) deze toezichthoudende rol.

Het is dus verdedigbaar en mogelijk om de rekenkamer niet langer meer aan te merken als bestuursorgaan overeenkomstig artikel 1:1 tweede lid Awb. Het is echter wel de vraag of dit niet een tijdelijk oplossing voor het probleem dat de rekenkamer nu onvoldoende de informatie kan beschermen die in het kader van haar taakuitoefening is verzameld. De gedachtegang van het initiatiefvoorstel 'Wet open overheid' was namelijk dat de plicht tot openbaarmaking ook zou gaan gelden voor niet-bestuursorganen. Daarom lijkt het ons beter om een andere weg te bewandelen en een artikel toe te voegen in de Gemeentewet, bijvoorbeeld na artikel 184a, waarin wordt geregeld dat de rekenkamer in afwijking van de Wet openbaarheid van bestuur documenten niet openbaar hoeft te maken als de gegevens in die documenten zijn verzameld in het kader van haar wettelijke onderzoekstaak. Daarbij ligt het voor de hand dat rekenkamers wel blijven voldoen aan artikel 4 Wet openbaarheid van bestuur en spreekt het voor zich dat de rekenkamer wel documenten openbaar maakt voor zover deze betrekking hebben op de bedrijfsvoering van de rekenkamer.

(4) Aansluiting voor onderzoeksbevoegdheden zoeken bij die van de Algemene Rekenkamer

Uit het voorstel van wet blijkt dat voor de bevoegdheden van de rekenkamers aansluiting is gezocht bij de bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer. Zo ook voor wat betreft de bevoegdheden bij inkooprelaties (zie punt 2). Verdere harmonisatie van bevoegdheden kan worden gerealiseerd met dit voorstel van wet. Zo vertoont de structuur en inhoud van het huidige artikel 184 Gemeentewet overeenkomsten met die van artikelen 7.18 en 7.34 CW 2016. De Algemene Rekenkamer heeft in tegenstelling tot lokale rekenkamers de bevoegdheden gekregen om onbelemmerd haar onderzoek te kunnen uitvoeren.³⁰ Uit de wettekst en de Memorie van Toelichting blijkt dat de Algemene Rekenkamer ook bevoegd is om goederen te onderzoeken en inzage te vorderen in de controleprogramma's en dossiers van een accountant. Bovendien is benadrukt dat het onderzoek geschiedt op de wijze die door de Algemene Rekenkamer wordt aangegeven en het onderzoek mag worden uitgevoerd door de ambtenaren van de Algemene Rekenkamer of ingehuurde deskundigen.³¹ Op grond van artikel 7.34 zesde en zevende lid mag de Algemene Rekenkamer gebruik maken van de bevoegdheden zoals bedoeld in de artikelen 5:12, 5:13, 5:15 en 5:17, tweede en derde lid, van de Awb.

(5) Het budget van een rekenkamer

Geen nadere (juridische) onderbouwing.

---

³⁰ Vgl. *Kamerstukken II*, 2015-2016, 34426, nr. 3, p 161.

³¹ *Kamerstukken II*, 2015-2016, 34 426, nr. 3, p. 146-147.